

**Erziehungsdirektion
des Kantons Bern**

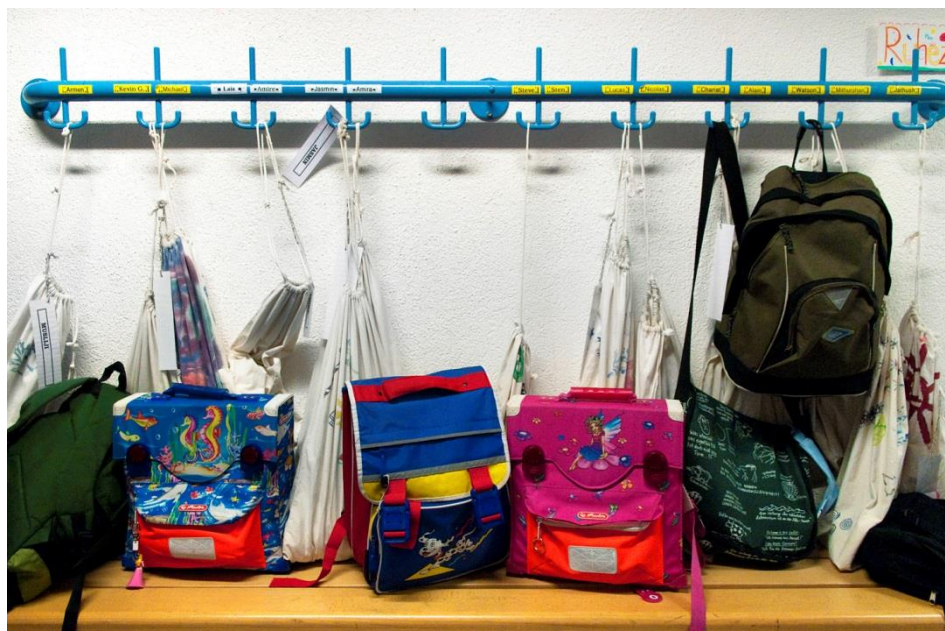
Amt für Kindergarten,
Volksschule und Beratung

**Direction de
l'instruction publique du
canton de Berne**

Office de l'enseignement
préscolaire et obligatoire, du
conseil et de l'orientation

Osnovna škola u kantonu Bern

Informacije za roditelje sa francuskog govornog područja

Informations pour les parents de la partie francophone du canton

Bosnien / Croatie / Serbe

Predgovor direktora ustanove za obrazovanje

Dragi roditelji

U prvim godinama obrazovanja su obdanište i škola najbitniji sadržaji u životu. U tom dobu djeca ulaze u fascinirajući svijet, u kojem zajednica sa njihovim drugovima i drugaricama iz razreda igra značajnu ulogu.

Za mene je pri tome uvijek najvažnije da se djeca u školi prijatno osjećaju, da imaju dobar odnos prema nastavnicima i da roditelji imaju povjerenje u školu. Temeljito, ka budućnosti orijentisano partnerstvo između škole i roditelja su baza za daljnji razvoj djece. Za mene je ta saradnja vrlo bitna.

Kao roditelji možete mnogo doprinijeti uspjehu i na taj način brižno i uz podršku pratiti svoje dijete na obrazovnom putu. U ovoj brošuri možete naći osnovne informacije, koje će Vam pomoći da se snadjete u našem obrazovnom sistemu.

Ovdje između ostalog možete naći odgovore na pitanja:

- Kako su obdanište (Kindergarten) i osnovna škola (1.-9. razred) organizovani?
- Šta se očekuje od roditelja?
- Šta mogu učiniti da bi se moje dijete osjećalo ugodno u školi i da bi dobro učilo?

Obrazovni kadar i rukovodstvo škole Vašeg djeteta Vam za dalja pitanja stoje rado na raspolaganju. Obratite molimo i pažnju na našu internet stranicu www.erz.be.ch, kao i na internet informacije Vaše opštine i škole Vašeg djeteta.

Želimo Vašoj djeci i Vama kao roditeljima ugodno predškolsko i školsko doba.

Bernhard Pulver
Direktor za obrazovanje kantona Bern

Bernhard Pulver, direktor za obrazovanje

1 Najvažnije ukratko	3
Općenito.....	3
Školska godina i školski raspust	3
Raspored časova	3
Škole sa cjelodnevnim boravkom	4
Domaći zadaci	4
Ocjenjivanje	4
Izostanci i odsustvo sa nastave	4
Dodatna izborna nastava i ponude za slobodne aktivnosti	5
Zdravlje	5
2 Osnovna škola	6
Ciljevi i organizacija	6
Obdanište (1. – 2. razred)	6
Primarni stepen (3. – 8. razred)	6
Prelazak iz primarnog stepena u sekundarni stepen I.....	7
Sekundarni stepen I (9. – 11. razred)	7
Novodoseljena djeca i omladina	8
3 Nakon osnovne škole	9
Mogućnosti u daljem obrazovanju	9
Osnovna izobrazba za zanimanje.....	9
Srednje škole	9
Prelazna rješenja	9
Dalje informacije	9
4 Roditelji i osnovna škola.....	10
Saradnja.....	10
Medjusobno informisanje	10
Prevodjenje	10
Važne odluke	11
Sudjelovanje	11
5 Teške situacije u školi.....	12
Postupanje u teškim situacijama	12
Mjere kod disciplinarnih problema	12
6 Teške situacije u odgoju	12
Stručno savjetovanje.....	12
7 Kao roditelj doprinijeti uspjehu u školi	13
Pokazati interesovanje.....	13
Motivacija i podrška	13
Podsticati jezik i lična iskustva	13
Regulisati korištenje novih medija	13
8 Rječnik	14

Napomena

Kanton Bern ima njemačko i francusko govorno područje. Informacije iz ove brošure se odnose na francusko govorno područje. Važni pojmovi na francuskom jeziku su obilježeni zelenom bojom.

1 Najvažnije ukratko

Općenito

Généralités

- Obavezno školovanje traje jedanaest godina. Djeca sa četiri godine polaze u obdanište, tj. u školu. Nakon obaveznog školovanja pohađaju izobrazbu za zanimanje i to u trajanju od dvije do četiri godine, za vrijeme kojeg izučavaju neko zanimanje ili pohađaju srednje škole.

	Sekundarni stepen II <i>Degré secondaire II</i> Izobrazba za zanimanje ili srednja škola	2 - 4 godine
Osnovna škola <i>Ecole obligatoire</i>	Sekundarni stepen I (9. – 11. razred) <i>Degré secondaire I</i> obavezan - Nastava na tri različita zahtjevna nivoa - Priprema za odabiranje zanimanja	3 godine
	Primarni stepen (3. – 8. razred) <i>Degré primaire</i> obavezan - U 8. razredu postupak prelaska: rasporedjivanje u različite zahtjevne nivoa za sekundarni stepen I	6 godina
	Obdanište (1. – 2. razred) <i>Ecole infantine</i> obavezan, polazak sa 4 godine	2 godine

- Sva djeca i omladina u mjestu boravka imaju pravo na besplatno obdanište (Kindergarten) i školu. Opština učenicama i učenicima besplatno dijeli udžbenike i školski materijal.
- Djevojčice i dječaci principijelno skupa pohađaju nastavu. Za oba spola važe isti obrazovni ciljevi.
- Javna osnovna škola je po pitanju religije neutralna. U cilju opšteg obrazovanja i vaspitanja, u smislu respekta prema ljudima drugog mišljenja ili druge religije, na nastavi se tematizuju razne religije. Kao društvo u kojem hrišćanstvo ima svoju ulogu, upražnjavaju se razni običaji u vrijeme hrišćanskih praznika kao što je npr. Božić. Pri tome se naravno vodi računa o slobodi vjere kod djece, omladine kao i njihovih roditelja.
- Pored osnovne škole postoje i privatne škole. Za upis u iste je potrebno odobrenje direkcije za odgoj i pohađanje privatnih škola se plaća.

- Djeca i omladina sa posebnim potrebama po mogućnosti pohađaju također obdanište i osnovnu školu ili specijalnu školu prema svojim potrebama. Informacije o prikladnim obrazovnim mogućnostima kao i o pomoći (isto važi i za djecu mlađu od četiri godine) možete dobiti kod kantonalnog savjetovišta za odgoj u Vašoj regiji: www.erz.be.ch/spe.

Školska godina i školski raspust

Année scolaire et vacances

Školska godina počinje sredinom augusta i završava početkom jula. Djeca i omladina imaju 38 do 39 sedmica godišnje nastavu. Raspust je rasporedjen na školsku godinu.

Jesenji raspust u septembru, oktobru: dvije sedmice

Zimski raspust u decembru, januaru: dvije sedmice

Sportski raspust: jedna sedmica

Proljećni raspust u aprilu: dvije sedmice

Ljetni raspust u julu, augustu: šest sedmica

Tačne podatke o raspustu i praznicima na kojima nema nastave možete dobiti kod svoje opštine.

Raspored časova

Horaires

Nastava se održava od ponedjeljka do petka. Školski čas traje 45 minuta. Prije podne učenici imaju najmanje četiri časa sa jednakim početkom i krajem (blok-nastava). Poslijepodnevna nastava varira (dva do četiri časa). Zavisno od razreda jedno do četiri poslijepodneva učenici nemaju nastavu. Srijedom poslijepodne se u obdaništu i na primarnom stepenu ne održava nastava. Vaša djeca će od razrednog starješine dobiti raspored časova za dotičnu školsku godinu.

Kao roditelji ste dužni da vodite računa o tome da Vaše dijete pohađa nastavu prema rasporedu časova. Izvan nastave i na putu do škole i nazad Vi ste odgovorni za svoje dijete.

Vidi i "Izostanak sa nastave i oslobađanje od nastave" (str. 4) i „Roditelji i škola“ (str. 10).

Škole sa cjelodnevnom boravkom

Ecole à journée continue

Za djecu u obdaništu (Kindergarten) i školi kojoj je prije nastave, u podne ili po završetku nastave potrebno **zbrinjavanje**, opština u slučaju dovoljne potražnje nudi školu sa cjelodnevnom boravkom, i to uglavnom u prostorijama osnovne škole.

Škola sa cjelodnevnom boravkom nudi uglavnom tri različite opcije :

- Zbrinjavanje djeteta prije nastave
- Zbrinjavanje djeteta preko podneva sa obrokom
- Zbrinjavanje djeteta po završetku nastave ili u poslijepodneva bez nastave

Zbrinjavanje djeteta preko podneva i poslijepodneva nudi i pomoć pri radu domaćih zadataka. Roditelji ponude mogu birati prema svojim potrebama. Boravak u ovim školama se plaća. Visina cijene zavisi od primanja roditelja, imovinskog stanja i broju članova porodice.

Detaljnije informacije za škole sa cjelodnevnom boravkom možete naći na stranici www.erz.be.ch/ecole-journee-continue ili se za pitanja možete obratiti razrednom starješini odnosno rukovodstvu škole.

Na stranici www.gef.be.ch > **Famille** možete pronaći i druge mogućnosti za zbrinjavanje djeteta (cjelodnevno dječje obdanište, žene za čuvanje djece itd.)

Domaći zadaci

Devoirs à la maison

Domaći zadaci su dopuna nastave. Zadaćom djeca produbljuju ili uvježbavaju gradivo iz škole. Vodite računa o tome, da Vaše dijete ima na raspolaganju mjesto, na kojem u miru može da uradi zadaću, te o tome da je redovno radi.

Zadaću trebaju raditi bez pomoći roditelja. Ukoliko primjetite da Vaše dijete nije u stanju da zadaću radi samo, obratite se blagovremeno nastavniku.

Ocjenjivanje

Evaluation

Najmanje jednom godišnje održava se **razgovor** između razrednog starješine i roditelja. Tema razgovora je uspjeh djeteta, kao i njegovo radno i socijalno ponašanje.

Djeca od 3. do 8. razreda na kraju godine dobijaju **pismeni opis**. Opis sadrži informacije o tome, koje ciljeve je dijete dostiglo iz raznih predmeta. Od 5. razreda uz pismeni opis se daju i ocjene. Učenice i učenici 9. do 11. razreda pismeni opis dobijaju na kraju polugodišta. U tom opisu se ocjenjuju i ponašanje u radu i učenju.

Ocjene su od 1 do 6 (6 = najbolja ocjena, ocjena manja od 4 = nastavni ciljevi nisu dostignuti). Ocjenjuje se i polovičnim ocjenama (npr. 5.5 ili 4.5).

Za detaljne informacije za ocjenjivanje na raznim jezicima vidi: www.erz.be.ch/evaluation

Izostanci i odsustvo sa nastave

Absences et dispenses

- Kao roditelji ste dužni da Vaše dijete redovno po rasporedu časova šaljete u obdanište (Kindergarten) ili u školu. Roditelji, koji svoju djecu bez opravdanja ne šalju u školu, mogu za to biti novčano kažnjeni.
- Kao roditelji ste dužni da nastavnom osoblju saopštite razlog **izostanka** djeteta sa nastave: ukoliko unaprijed znate da dijete iz nekog razloga neće moći doći u školu, dužni ste to unaprijed saopštiti nastavniku. Iznenadne izostanke sa nastave iz sigurnosnih razloga trebate što prije opravdati.
- Izostanak Vašeg djeteta je u sljedećim slučajevima opravdan (odobren): bolest ili nesreća djeteta, bolest ili smrtni slučaj u porodici, selidba, termini kod ljekara i zubara.
- Broj opravdanih i eventualno neopravdanih časova u školi se navodi u pismenom izvještaju.
- Za odobrenje **odsustvovanja sa nastave** potrebno je četiri sedmice unaprijed podnijeti zahtjev školi, u kojem ćete obrazložiti isti. Odsustvo sa nastave može biti odobreno u sljedećim slučajevima: proslava velikih vjerskih praznika, važni porodični događaji, pohadjanje nastave iz maternjeg jezika i kulture (**LCO**), posjećivanje manifestacija, na kojima djeca imaju priliku da doznaju nešto o svom budućem zanimanju.
- Roditelji imaju pravo da u trajanju jedne školske godine svoje dijete **do pet puta za vrijeme prijedodnevni ili poslijepodnevni časova uzmu sa nastave**. Tada dijete ima pravo izostati sa nastave bez navodjenja razloga. Ukoliko želite koristiti tu mogućnost, potrebno je da o tome dva dana unaprijed obavijestite razrednog starješinu.

Dodatna izborna nastava i ponude za slobodne aktivnosti

Offres de formation et de loisirs complémentaires

Obavezna nastava u školi se dopunjuje **ponudama za slobodne aktivnosti**. Škola ima ponude za muzičke aktivnosti i i aktivnosti iz likovnog, tekstilnog i tehničkog, a nudi i kurseve i projekte iz raznih predmeta.

Od 9. do 11. razreda imaju i druge ponude. Dobrovoljna izborna nastava je za roditelje takodjer besplatna.

Na **nastavi iz maternjeg jezika i kulture (LCO)** djeca i omladina koja odrastaju višejezično mogu steći kompetencije iz maternjeg jezika i tako proširiti znanje o zemlji porijekla majke ili oca. Nosioci te nastave su države zemalja porijekla ili privatna udruženja. Ponude se djelimično plaćaju.

Na adresi www.ers.be.ch/lco možete naći dodatne informacije kao i listu ponude.

Ponude za sportske i druge slobodne aktivnosti za djecu i omladinu se većinom organizuju od strane privatnih udruženja i osnovane su na dobrovoljnom radu. Po pravilu se za učešće na tim aktivnostima plaća godišnji prilog.

Regionalna **muzička škola** ima obilnu ponudu od strane kvalifikovanih stručnjaka za razne instrumente. Nastava se plaća. Pregled postojećih muzičkih škola možete naći pod:

www.vbms.ch/ueber-uns/musikschulen/

Informacije o sportskim i drugim slobodnim aktivnostima možete dobiti u Vašoj opštini.

Zdravlje

Santé

Djecu i omladinu u obdaništu kao i u 6. i 10. razredu pregleda opštinska **školska ljekarka ili opštinski školski ljekar**. Pregled je obavezan i besplatan. Svrha pregleda je da se eventualna oboljenja sluha, vida i govora ili smetnje u držanju i kretanju blagovremeno utvrde. Ukoliko se kod nekog djeteta ustanovi da su potrebni dalji pregledi ili liječenje, školska ljekarka ili školski ljekar o tome obavještava roditelje i dogovara s njima dalje postupke.

Zubi djece i omladine se takodjer redovno kontrolišu od strane **školske zubarke ili školskog zubarara**. I ovaj pregled je obavezan i besplatan. Ukoliko se ustanovi da je potrebno liječenje, informišu se roditelji. Troškove za dalja liječenja roditelji snose sami. U osnovnoj školi se djeci pokazuje pravilna **njega zuba**.

Obavijestite razrednog starješinu o tome, ako Vaše dijete ima neku bolest ili ako redovno uzima lijekove.

Informacije na temu Dijete & Zdravlje možete naći na raznim jezicima pod:

www.migesplus.ch > **Enfant & santé**.

2 Osnovna škola

Ciljevi i organizacija

Objectifs et organisation

Obdanište i osnovna škola podstiču sticanje **znanja, sposobnosti, držanja i kompetencije djelovanja** sa ciljem da se djeca i omladina osposobe da se orijentišu i integrišu u okolinu i društvo, da se razviju u samostalne, odgovorne ličnosti, te da su u stanju da nakon obaveznog školovanja uspješno završe izobrazbu za zanimanje ili da nastave školovanje.

Nastavnici planiraju nastavu na bazi **nastavnih** programa, u kojima su utvrđeni konkretni ciljevi kako za obdaništa tako i za osnovne škole.

U svakoj opštini su **školske komisije** odgovorne za rad obdaništa i škola te prate rad istih. Po nalogu direkcije za odgoj **školski inspektorati** su odgovorni za kantonalni nadzor.

Opština šalje roditeljima poziv za **upis** u obdanište. Ukoliko želite da Vaše dijete godinu dana kasnije krene u obdanište, obavijestite o tome prilikom prijave zaduženu ustanovu .

Obdanište (1. – 2. razred)

Ecole enfantine

U obdaništu djeca uče kroz **igru** i igraju se **učeći**. Uče da sami sebe bolje spoznaju i da se bolje izražavaju, da se integrišu u većoj grupi djece, te skupljaju iskustva u ponašanju sa okolinom. Djeca se u obdaništu podstiču u potpunom razvoju i pripremaju se za polazak u školu. Vaspitni kadar pri tome smjerno posmatra i podržava razvoj svakog djeteta i o napredovanju razgovara sa roditeljima.

Djecu, kojoj je iz nekih oblasti potrebna **posebna podrška** (na primjer u govornom ili motoričnom razvoju), podržava dodatni stručni kadar.

Obdanište po pravilu traje dvije godine. Zavisno od razvoja djeteta **prelazak u primarni stepen** može nastupiti i godinu dana kasnije ili se nastavni program za treći razred rasporedi na dvije godine.

Jednom godišnje se vrši testiranje da bi se provjerilo stanje djeteta, kako što se tiče razvoja tako i znanja.

Prelazak djeteta iz obdaništa u primarni stepen je važna odluka u školovanju, koju donosi rukovodstvo škole na osnovu preporuke nastavnog osoblja iz obdaništa.

Djeca, koja odrastaju višejezično i pri polasku u obdanište ne vladaju dobro jezikom na kojem se održava nastava, imaju dodatnu podršku u savladavanju jezika. **Dobro vladanje francuskim jezikom su temelj za kasniji uspjeh Vašeg djeteta u školi.** Zato vodite računa o tome da se Vaše dijete i prije polaska u obdanište igra sa drugom djecom i na taj način savladava francuski jezik. Raspitajte se kod svoje opštine o **ponudama za igranje i čuvanje djece starije od dvije godine** kao što su okupljanja majki i očeva, grupe za igru ili igraone.

Vidi „Kao roditelj doprinijeti uspjehu u školi“ (str. 12)

U nekim opštinama djeca iz obdaništa i iz prvog i drugog razreda imaju kompletno ili djelimično zajedničku (raznih godina) nastavu (*Cycle élémentaire* ili *Basisstufe*).

Primarni stepen (3. – 8. razred)

Degré primaire

Od 3. do 8. razredu učenice i učenici stižu i utvrđuju osnovne sposobnosti **čitanje, pisanje i računanje**. Stižu uvid u okolinu i uče razne radne tehnike. Često se iz različitih predmeta obradjuje ista tema. Učenice i učenici rade i uče samostalno i samoodgovorno.

Od 5. razreda učenice i učenici iz dijela kantona sa njemačkim govornim područjem uče kao **prvi strani jezik francuski**, a u dijelu kantona sa francuskim govornim područjem **njemački**.

Od 2013. se u oba kantonalna dijela od 7. razreda uči **engleski**.

8. razred je vrijeme **postupka za prelazak** Vašeg djeteta u *Degré secondaire I* (9. – 11. razred) (vidi na 7. stranici).

Djeca, koja iz nekih oblasti (jezik, kretanje, učenje, koncentracija) imaju poteškoće da dostignu ciljeve gradiva, mogu se podučavati po individualno utvrđenim ciljevima gradiva ili dobiti podršku od specijalno obučenog nastavnog kadra.

Za to je potrebno da se, uz saglasnost roditelja, **posebna potreba djeteta** utvrdi uz pomoć stručne ustanove. Stručna ustanova ocjenjuje, da li je djetetu potrebna **specijalna nastava**.

Specijalna nastava (*l'enseignement spécialisé*) se održava za vrijeme nastave u razredu ili u grupama izvan razreda. Osim toga u opštinama za djecu sa poteškoćama u učenju postoji mogućnost da posjećuju **poseban razred**. U posebnom razredu (*Classe spéciale*) ima manje učenica i učenika nego u redovnim razredima, a nastavni kadar u tim razredima je posebno obučen za nastavu sa djecom sa poteškoćama u učenju.

I za **posebno nadarene učenice i učenike** postoji posebna ponuda. Uslov za učešće na tim ponudama je također ocjena stručne ustanove.

Prelazak iz primarnog stepena u sekundarni stepen I

Passage du degré primaire au degré secondaire I

Postupak prelaska u toku 8. razreda reguliše prelazak Vašeg djeteta iz primarnog stepena u sekundarni stepen I.

Nastava na sekundarnom stepenu I (9. –11. razred) je strukturirana u tri **različita zahtjevna nivoa**. Zavisno od uspjeha i očekivanog daljeg razvoja učenika, isti se u 9. razredu dijele se na razne zahtjevne nivoe. Razredni starješina o tome u sedmom razredu postupka prelaska informiše djecu i roditelje.

Vidi i „Sekundarni stepen I“ (str. 7) i „Nakon osnovne škole“ (str. 9).

Informacije o ocjenjivanju u osnovnoj školi i o prelasku na sekundarni stepen I možete naći na raznim jezicima na:

www.erz.be.ch/evaluation > Informations pour les parents

Sekundarni stepen I (9. – 11. razred)

Degré secondaire I

Na sekundarnom stepenu I učenice i učenici zavisno od uspjeha imaju nastavu na tri **različita zahtjevna nivoa**:

Učenici pohađaju ili *section générale* („*section g*“), *section moderne* („*section m*“) ili u *section préparant aux écoles de maturité* („*section p*“). U „*section m*“ i u „*section p*“ se od učenika zahtijeva više. Nastava za navedene razrede se održava u istim školama.

Na sekundarnom stepenu I također postoji mogućnost podrške učenicima sa posebnim potrebama.

Na sekundarnom stepenu I se od učenika zahtijeva samostalan rad bilo da rade sami ili u grupama. Opšte znanje se proširuje i produbljuje. Osim toga se učenici pripremaju za izbor izobrazbe za zanimanje ili neke druge usmjerene opšte srednje škole. **Izbor zanimanja** (*choix professionnel*) učenika bazira na njihovim interesovanjima, sposobnostima i njihovom uspjehu u školi. Škola taj važan proces podržava tako, što na nastavi obrađuje odgovarajuće teme. Roditelji, razredni starješina i savjetovništvo za izbor zanimanja skupa prate učenike na njihovom procesu odlučivanja.

Razredni starješina blagovremeno obavještava o **zahtjevima i očekivanjima** koji se, vezano za izbor zanimanja i za **pronalaženje firme, ustanove i sl. za izučavanje zanimanja**, traže od učenika i od Vas kao roditelja.

Vidi i „Nakon osnovne škole“ (str.9) i „Ocjenjivanje“ (str. 4)

Novodoseljena djeca i omladina

Nouveaux arrivants

Kao novodoseljeni u neko mjesto, informacije o upisu u obdanište (Kindergarten) ili školu možete dobiti u Vašoj opštini. Dijete možete upisati i direktno preko zadužene školske uprave. Vaše dijete je obavezno pohađati školu čim boravi u Švicarskoj ili namjerava više mjeseci provesti u Švicarskoj. Tokom cijele školske godine možete upisati svoje dijete u neko obdanište (Kindergarten) ili neku osnovnu školu.

Novodoseljena djeca i omladina se na osnovu mišljenja roditelja i priloženih svjedočanstava prema starosti i imajući u vidu do tada završene razrede (na sekundarnom stepenu I su relevantni i kriteriji za zahtjevniji nivo) upisuju u adekvatni razred. Upis od strane rukovodstva škole je u početku provizoran.

Za djecu i omladinu, koja se upisuju u 6. razred i ne vladaju jezikom na kojem se održava nastava, obično je svrsishodno da ponove razred koji su u inostranstvu već pohađali, da bi im se na taj način omogućilo više vremena za savladavanje jezika i eventualno propuštenog gradiva u školi.

Djeca i omladina bez poznavanja ili sa nedovoljnim poznavanjem jezika na kojem se održava nastava imaju dodatnu podršku. Dodatna nastava iz francuskog jezika [**français langue seconde (fls)**] je besplatna i održava se za vrijeme nastave u razredu ili izvan razreda.

U gradskim opštinama djeca i omladina bez poznavanja jezika regije u početku često u trajanju od deset sedmica imaju intenzivni kurs iz jezika regije.

Posjećivanje ponuda kao što su sportska udruženja, škole sa cjelodnevnim boravkom i nastava na maternjem jeziku iz maternjeg jezika i kulture (**LCO**) mogu pomoći Vašem djetetu da se **brže snadje u novom jeziku i novoj okolini** i da se socijalno integriše.

Vidi i „Nakon osnovne škole (1.-9. razred)“ (str. 9)

3 Nakon osnovne škole

Mogućnosti u daljem obrazovanju

Possibilités de formation

Put ka odredjenom zanimanju ili daljem školovanju može teći drugačije nego ste Vi to zamislili: drugačije nego prije – ili ako niste odrasli u Švicarskoj – drugačije nego u Vašoj zemlji porijekla. U današnje vrijeme npr. postoji 250 zanimanja, koja se mogu izučavati neposredno po završetku osnovne škole.

Dalja edukacija po završetku osnovne škole je za budućnost Vašeg djeteta od velike važnosti: bez završene izobrazbe za neko zanimanje ili bez daljeg školovanja u gimnaziji ili nekoj drugoj usmjerenoj školi, su mogućnosti za zapošljavanje i očekivano nagradjivanje vrlo slabe. Ne postoje šanse za edukaciju i napredak u poslu.

Osnovna izobrazba za zanimanje

La formation professionnelle initiale (apprentissage)

Većina omladine nakon obaveznog školovanja izučava zanimanje u izobrazbi za zanimanje. U trajanju od dvije do četiri godine idu na **praktičnu izobrazbu u nekom poduzeću**. Istovremeno dva do tri dana u sedmici pohađaju srednju strukovnu školu (*école professionnelle*), gdje takodjer uče gradivo vezano za odabrano zanimanje i gdje proširuju opšte znanje. Između učenika, poduzeća za izobrazbu i srednje strukovne škole se potpisuju **ugovor o naukovanju**. Za neka zanimanja postoji i mogućnost da se isključivo posjećuje srednja strukovna škola [*les écoles supérieures de commerce (ESC)* i *les écoles de métiers*].

Obzirom na kombinaciju poduzetnog i školskog obrazovanja, omladina po završetku školovanja u osnovnoj izobrazbi za zanimanje, ima dobre šanse na poslovnom tržištu. Osim toga po završetku tog školovanja ima mnogobrojne mogućnosti za dalje obrazovanje.

Ukoliko pokažu jako dobar uspjeh, učenici za vrijeme i po završetku osnovne izobrazbe za zanimanje imaju mogućnost sticanja *maturité professionnelle* čime stiču pravo za studiranje na nekoj od viših stručnih škola (*école spécialisée HES*).

Dalje informacije za osnovnu izobrazbu za zanimanje na: www.ertz.be.ch/formation-professionnelle.

Srednje škole

Les écoles moyennes

Srednja stručna škola *école de culture générale (ECG)* u trajanju od tri godine priprema za izobrazbu iz područja: zdravlje i vaspitanje / socijalna zanimanja.

Za djecu koja su u učenju obdarena i spremna da uče, postoji mogućnost da predju u **gimnaziju** (*gymnase*). Obrazovanje u gimnaziji počinje u 12. razredu i traje tri godine. Obrazovanje u gimnazije nudi opširno opšte znanje sa raznim težištima. Završna diploma (*maturité*) omogućava upis na neku od visokih škola bez polaganja prijemnog ispita (univerzitet ili tehnički univerzitet) ili sa jednogodišnjom praksom na neku od viših stručnih škola.

Za **novodoseljenu omladinu** iz nekog drugog kantona ili iz inostranstva, koja želi nastaviti svoje školovanje u gimnaziji, nudimo podsjetnik na raznim jezicima na: www.ertz.be.ch/admission-gymnase.

Informacije za srednju stručnu školu i gimnaziju na: www.ertz.be.ch/ecoles-moyennes.

Prelazna rješenja

Solutions transitoires

Ukoliko Vaše dijete po završetku 11. razreda nije dovoljno savladalo nastavno gradivo ili jezik i time ne ispunjava u potpunosti uslove za izobrazbu iz nekog zanimanja, postoji mogućnost da pohađja **12. razred kao pripremnu školsku godinu za zanimanje**. Ova ponuda vrijedi i za **novodoseljenu omladinu** između 16 i 18 godina koja još dobro ili nikako ne vlada jezikom na kojem se održava nastava: www.ertz.be.ch/app.

Informišite se kod razrednog starješine ili u regionalnom centru za informacije o zanimanjima (*CIP*) blagovremeno o ovom ili drugim prelaznim rješenjima.

Dalje informacije

Plus d'informations

Pored pomenutih izobrazbi nakon osnovne škole postoje i druge ponude.

Informacije o izboru zanimanja i adrese regionalnih centara za informacije o zanimanjima (*centres OP*): www.ertz.be.ch/orientation-professionnelle

Informacije o izboru zanimanja na raznim jezicima: www.berufsberatung.ch/dyn/8225.aspx

Mogućnosti u obrazovanju po završetku osnovne škole: grafički prikaz www.ertz.be.ch/formation-professionnelle

Saradnja

Collaboration

Roditelji i škole su zakonski obavezni da saradjuju. Ta saradnja bi trebala biti zasnovana na partnerstvu. Pri tome uspjeh djeteta u školi i njegovo prijatno osjećanje u istoj igraju uvijek glavnu ulogu.

Medjusobno informisanje

Information mutuelle

Obdanište i škola informišu roditelje o bitnim zbivanjima i planovima vezanim za nastavu (prigodbe, izleti itd.) kao i o radu škole (rasporedjivanje u neku školu ili neki razred, vrijeme nastave itd.). Ove informacije dobivate napismeno ili prilikom **roditeljskih sastanaka i dana posjete**. Očekuje se da se u tim prilikama po mogućnosti **oba roditelja** pojave u školi. Ukoliko nijedan roditelj nije u mogućnosti da dodje na roditeljski ili na dan posjete, potrebno je da nastavniku koji je poslao pozivnicu usmeno ili pismeno saopštite, da ne možete doći i da se raspitate, kako da ipak dodjete do informacija koje će tom prilikom biti saopštene.

Obdanište (Kindergarten) i škola redovno informišu roditelje o razvoju (u školi) i ponašanju njihovog djeteta. Godišnje se najmanje jednom održava **razgovor između roditelja učenice / učenika i razrednog starješine** (vidi i ocjenjivanje, str. 4). Očekuje se, da po mogućnosti **oba roditelja** prisustvuju razgovoru. Termin za razgovor se pravi po dogovoru s Vama.

Ako imate osjećaj da niste dovoljno informisani o školi ili školskom razvoju i ponašanju Vašeg djeteta, raspitajte se kod razrednog starješine ili rukovodstva škole, o tome šta Vas zanima.

U dogovoru sa nastavnikom imate pravo da u razredu Vašeg djeteta jednom **prisustvujete nastavi**.

Obavijestite razrednog starješinu ukoliko dodje do nekih događaja koji bi mogli uticati na razvoj i koncentraciju djeteta. Vidi i „Izostanci“ (str. 4).

Prevodjenje

Traduction

Važno je da **razumijete** ono o čemu se priča na roditeljskom sastanku ili na razgovoru sa razrednim starješinom. Bitno je i da se znate **izraziti** po pitanju onoga, što Vas zanima i da možete **pitati** ono što Vas interesuje. Ukoliko Vam poznavanje jezika još nije dovoljno za tu vrstu komunikacije, možete doći sa nekom odraslom osobom, koja će da Vam prevodi. Naročito kod razgovora sa razrednim starje-

škola može da se pobrine za neku osobu - prevodioca. Osoba koju škola dovede da prevodi, je neutralna, obučena u svom poslu i podliježe obavezi diskrecije.

Važne odluke

Décisions importantes

O svim važnim odlukama vezanim za tok školovanja Vašeg djeteta (kao npr. prelazak iz obdaništa (Kindergarten) u primarni stepen i iz primarnog stepena u sekundarni stepen I, prolaz djeteta u sljedeći razred, prebacivanje u razred za djecu sa posebnim potrebama) vodi se razgovor sa Vašim djetetom i Vama. Imate pravo na to, da Vas dotični nastavnik i rukovodstvo škole informišu, saslušaju i posavjetuju, te da Vam pruže uvid u sve akte vezane za Vaše dijete. Rukovodstvo škole **odlučuje o svim dešavanjima u toku školovanja** (prolaz u sljedeći razred, dalje školovanje po završetku osnovne škole, i sl.). Konačna odluka mora Vam biti dostavljena pismeno i uz obrazloženje. Ukoliko niste saglasni sa donešenom odlukom, imate pravo da uložite žalbu kod nadležnog školskog inspektorata (Schulinspektorat).

Vidi i „Ocjenjivanje“ (str. 4)

Sudjelovanje

Participation

Ukoliko ste spremni i imate mogućnosti da pomognete nastavnicima i razredu ili školi Vašeg djeteta npr. kroz pratnju na izletima, kroz podršku u projektima, kroz male prevode za roditelje nekog drugog djeteta itd. saopštite to razrednom starješini. Pomoći te vrste doprinose dobrom odnosu između roditelja i nastavnika i dobroj atmosferi u školi.

Mnoga obdaništa (Kindergarten) i mnoge škole imaju **vijeće roditelja**, sastavljeno od dva do tri zastupnika roditelja iz svakog razreda. Zastupnici roditelja se biraju na početku školske godine od strane roditelja iz razreda. Saradnja između razrednog starješine i zastupnika roditelja je vrlo bliska. Udruženo pospješuju kontakt između roditelja i nastavnika koji uče razred, kao i razmjenu mišljenja vezanih za obrazovna i školska organizaciona pitanja. Pomažu pri rješavanju problema, podržavaju razne prigodbe i projekte u razredu i djeluju kao zastupnici roditelja iz razreda u roditeljskom vijeću. Vijeće roditelja se bavi temama, koje se tiču čitave škole (ili barem jednog stepena).

Kod razrednog starješine ili kod rukovodstva škole Vašeg djeteta možete saznati više o sudjelovanju roditelja u obdaništu (Kindergarten) ili u školi.

5 Teške situacije u školi

Možda se Vaše dijete ne osjeća dobro u školi ili je naglo popustilo u učenju. Možda Vaše dijete ima problema sa nekim drugim djetetom ili Vi kao roditelj niste zadovoljni odlukom nekog nastavnika.

Postupanje u teškim situacijama

Marche à suivre dans des situations difficiles

Ukoliko nastupi neka teška situacija, koja se odnosi na Vaše dijete, nastavnika ili razred, molimo da postupite na sljedeći način:

1. Roditelji i nastavnik stupaju u kontakt. Razgovaraju skupa o situaciji i traže način, kako da riješe problem. Po pravilu na taj način dodje do zadovoljavajućeg rješenja.
2. Ukoliko roditelji i nastavnik ne pronadju rješenje, ili ukoliko jedna strana smatra da je potrebno, dolazi do razgovora između roditelja, nastavnika i rukovodstva škole.
3. Ukoliko se ne pronadje zadovoljavajuće rješenje za nastala pitanja ili poteškoće, možete školskoj komisiji (Schulkommission) podnijeti zahtjev za rješavanje problema.

Ovog postupka se moraju pridržavati i roditelji i nastavnici. Ukoliko je potrebno, moguće je organizovati i prevodioca.

Mjere kod disciplinarnih problema

Mesures en cas de problèmes disciplinaires

Škola brine za uredno odvijanje života u školi, da bi se sva djeca osjećala ugodno i mogla dobro učiti. Učenice i učenici se moraju pridržavati **pravila za zajednički život u školi** (kućni red škole, pravila u učionici) i moraju slijediti naloge nastavnika, rukovodstva škole i osoblja. Ukoliko se neko više puta ne pridržava pravila i ukoliko ih jako krši, obavještavaju se roditelji i nastupa **postupanje u teškim situacijama**.

Ukoliko ugovorene mjere ne dovedu do pozitivne promjene, škola može uključiti stručne osobe. Ako zbog ponašanja neke učenice ili nekog učenika nastanu velike pometnje u odvijanju urednog života u školi, školska komisija (Schulkommission) može izreći pismenu opomenu ili zaprijetiti **izbacivanjem iz škole**. Da bi se osigurao uredan život u školi, školska komisija (Schulkommission) ima pravo da učenice i učenike do dvanaest sedmica isključi sa nastave. Kod (djelimičnog) isključenja sa nastave zadužene stručne osobe zajedno sa roditeljima i nastavnicima organizuju adekvatno upošljavanje za dijete / omladinca.

6 Teške situacije u odgoju

Ako imate pitanja vezanih za odgoj možete se također obratiti razredniku. Razmijenite mišljenje sa drugim roditeljima da biste saznali, kako oni postupaju u teškim situacijama.

Stručno savjetovanje

Conseils prodigués par des spécialistes

Pored razrednog starješine možete se obratiti i drugom stručnom osoblju: podršku možete dobiti od savjetovaništa za odgoj u Vašoj regiji.

Savjetovanište za odgoj Vam stoji na raspolaganju:

- ako poteškoće u odgoju postanu veliki teret, tako da ga skoro ne možete sami savladati (neposlušnost, prkos, strah, agresivnost, svadja između braće i sestara, problemi u odnosu sa vršnjacima, konfliktne situacije za vrijeme obavljanja domaće zadaće, provođenje mnogo vremena u internetu, konzumiranje alkohola, konzumiranje droga, problematične slobodne aktivnosti itd. ili ako je neko dijete na primjer uvijek tužno ili odbija da jede).
- Ako se porodica nalazi u nekoj teškoj situaciji (razilaženje roditelja, razvod, drugi porodični problemi itd.).
- Ako dijete ima poteškoće u školi (poteškoće u učenju, uspjehu i ponašanju) i ako je, da bi se pomoglo djetetu, potrebno da se razjasni uzrok tome (na zajednički zahtjev roditelja i škole).
- Ako ima problema u razredu/školi (npr. nasilje, diskriminacija).

Dalje informacije na raznim jezicima i adrese savjetovaništa u Vašoj blizini možete naći na:

www.erz.be.ch/spe

Neke opštine imaju **socijalnu radnicu ili školsku medijatorku**. Ako imate problema, možete se obratiti i ovim stručnjacima. Oni će Vas posavjetovati i, ukoliko želite, pomoći će Vam u planiranju sljedećih koraka.

Za razgovore u savjetovaništu ili sa socijalnim radnicima za školu može se organizovati **prevodilac**.

Svi stručnjaci podliježu poslovnoj obavezi diskrecije.

7 Kao roditelj doprinijeti uspjehu u školi

Kamen temeljac za dobar razvoj Vašeg djeteta se polaže u prvim godinama života. Savjete za svakodnevne situacije u odgoju možete naći u višejezičnoj brošuri „Spremni za školu“ (*Prêt pour l'école*): www.erp.be.ch/spe.

Kao roditelji u velikom obimu možete doprinijeti dobrom razvoju Vašeg djeteta u školi:

Pokazati interesovanje

- Njeguajte kontakt sa nastavnicima i po mogućnosti učestvujte na svim školskim prigodama. Tako pokazujete svom djetetu da je škola bitna. Razmjena mišljenja i saradnja sa nastavnicima doprinose optimalnom podsticanju djeteta.
- Neka Vam dijete priča, šta je u školi doživjelo i naučilo.

Motivacija i podrška

- Vodite računa da Vaše dijete odmorno ide u školu. Pobrinite se da prije polaska u školu doručkuje nešto zdravo i da ponese užinu u školu.
- Nemojte dijete voditi (ili voziti autom) u školu. Vježbajte s njim put do škole sve dok ga ne osposobite da samostalno pješke ili sa biciklom ide u školu.
- Vodite računa o tome da dijete napiše zadaću i pripremi školsku torbu za sljedeći dan.
- Imajte povjerenja u svoje dijete: pustite ga da samo uči i što više stvari obavlja samo.
- Pohvalite svoje dijete za učenje i izdržljivost u rješavanju poteškoća.
- Nemojte dijete kritikovati za greške, nego razmislite skupa s njim, šta na greškama može naučiti.

Podsticati jezik i lična iskustva

- Od malih nogu razgovarajte puno sa svojim djetetom. Pričajte mu o tome šta upravo radite i objasnite mu svijet, koji ga okružuje. Slušajte ga strpljivo i odgovarajte mu na njegova pitanja. Pričajte mu priče i čitajte mu knjige.
- Provodite vrijeme sa svojim djetetom: idite s njim npr. u zološki vrt, vozite se brodom, idite u muzej i u prirodu. Na taj način Vaše dijete može

doživjeti svijet sa svim čulima i razumjeti povezanost istog.

- Redovno sa djetetom posjećujte biblioteku i podstaknite ga da čita.

Djeca koja odrastaju višejezično:

- Razgovarajte sa djetetom na onom jeziku, kojim bolje vladate. Ostanite pri tome i ako Vam dijete odgovara na francuskom jeziku.
- Vodite računa o tome, da Vam dijete od malih nogu uči francuski. I sami budite otvoreni za francuski jezik i naučite ga. Vi ste uzor Vašem djetetu.
- Šaljite dijete na nastavu iz maternjeg jezika i kulture (LCO): podsticanje učenja maternjeg jezika je bitan za dobar razvoj u govoru.

Vidi „Odrasti višejezično“ www.erp.be.ch/lco

Regulisati korištenje novih medija

Korištenje novih medija (kompjuter/internet, mobilni, email, chat, igre, facebook, youtube, itd) nudi mnoge mogućnosti i postalo je za djecu i omladinu svakodnevno. Ali iskustva pokazuju, da se ovi mediji pretjerano koriste ili čak, da se mogu zloupotrebjavati u problematične svrhe (ovisnost o internetu, mobing putem interneta, prikazivanje nasilja, pornografija, itd.). Djeca i omladinci moraju da nauče da odgovorno koriste nove medije.

- Ne stavljajte tv i kompjuter u dječiju sobu, nego u prostoriju koju koristi cijela porodica.
- Pokažite interesovanje za aktivnosti Vašeg djeteta na internetu i dajte mu da Vam pokaže, koje igre igra i koje komunikacijske platforme i internet stranice posjećuje.
- Postavite sa Vašim djetetom jasna pravila u korištenju medija kao i koje su posljedice u slučaju da se ne pridržava pravila: odredite koliko vremena može dnevno / sedmično provoditi sa raznim medijima, odredite koje programe smije koristiti, koje igre igrati, koje internet stranice posjećivati i kao se treba ponašati na internetu.
- Obratite pažnju na starosnu granicu na tv programima i kod igara na kompjuteru.
- Podržite Vaše dijete u aktivnom korištenju slobodnog vremena sa porodicom ili vršnjacima i u redovnom provodjenju vremena na svježem zraku.

Savjeti za korištenje novih medija na raznim jezicima:

www.migesplus.ch « *Enfant & santé* »
www.addiction-info.ch « *Lettre aux parents No 8* »
www.cybersmart.ch

8 Rječnik

Direkcija za obrazovanje

Direction de l'instruction publique

Direkcija za obrazovanje je kantonalna državna obrazovna ustanova. Ona postavlja okvirne uslove za obdaništa i škole u opštinama i donosi nastavne planove.

Izostanci

Absences

Pod izostancima se podrazumijeva izostanak sa nastave.

Odsustvovanje

Dispenses

Odsustvovanja su oslobadjanja od nastave za redovna ili duža odsustva. Potrebno ih je ranije isplanirati i za odobrenje istih podnijeti pismeni zahtjev rukovodstvu škole.

Opština

Commune

Opština je zadužena za organizaciju obdaništa i osnovne škole na licu mjesta. Ona stavlja na raspolaganje školsku infrastrukturu: školske zgrade, namještaj i nastavna sredstva. Na internet stranicama i informativnim šalterima opštinske uprave možete dobiti informacije o mjesnim ponudama.

Razredni starješina

Maître ou maîtresse de classe

Razredni starješina je zadužen za pedagoško i organizaciono vodjstvo razreda. On je prva osoba kojoj se obraćate, ako imate neka pitanja ili želje vezane za pohađanje obdaništa i škole Vašeg djeteta.

Rukovodstvo škole

Direction d'école

Rukovodstvo škole je odgovorno za pedagoško i poslovno rukovodjenje školom. Ono raspoređuje djecu u određeni razred i zaduženo je za odluke o školovanju.

Savjetovališe za izbor zanimanja

Orientation professionnelle

Stručnjaci savjetovališta za izbor zanimanja podržavaju omladinu i odrasle informacijama i savjetima pri izboru prikladnih izobrazbi za zanimanje ili za dalje školovanje. Rade u regionalnim centrima za informacije o zanimanjima (BIZ / centre OP).

Savjetovalište za odgoj

Service psychologique pour enfants et adolescents (SPE)

Stručnjaci savjetovališta za odgoj savjetuju porodice, djecu i omladinu u teškim situacijama i razjašnjavaju uzroke za poteškoće u učenju. Rade u regionalnim savjetovalištima za odgoj.

Školska komisija

Commission scolaire

Školska komisija brine o tome da djeca shodno kantonalnom zakonodavstvu i prema opštinskim normama posjećuju obdanište i školu. Osim toga je zadužena za strateške odluke svoje osnovne škole.

Školski inspektorat

Inspection scolaire

Školska inspektorica ili inspektor vrši kantonalni nadzor nad osnovnom školom.

Školski socijalni rad / Školska medijacija

Médiation scolaire

Školska socijalna radnica ili školski medijator nude djeci i omladini pomoć i savjet, ako imaju socijalnih ili ličnih problema. Također savjetuju nastavnike i roditelje.

Stručnjak

Spécialiste

Stručnjaci su školovani specijalno za određene zadatke. Nastavnice i nastavnici su stručnjaci u predavanju i učenju. Dalji stručnjaci podržavaju nastavnice i nastavnike i roditelje u njihovim obrazovnim i vaspitnim obavezama.

Mentions légales

L'école obligatoire dans le canton de Berne
Informations à l'attention des parents
de la partie francophone du canton (édition 2013)
Langue : bosniaque/croate/serbe (DM 752043-v1)

Editeur

Direction de l'instruction publique du canton de Berne
Office de l'enseignement préscolaire et obligatoire,
du conseil et de l'orientation (OECO)

www.erz.be.ch/ecole-obligatoire, oeco@erz.be.ch

N'existe pas en version imprimée.

Téléchargement : www.erz.be.ch/info-parents

Sources des images :

Les images sont protégées par les droits d'auteur.

Toutes les images sauf celle de la page 1 :

Christoph Heilig | www.foto-heilig.ch

Page 1 : DR